

ВИБІР МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни, вітчизняні промислові підприємства опинилися у вкрай важкому стані. За нових умов господарювання особливе значення набуває оцінка оборотних активів, наявних на підприємстві, адже від використаної методики оцінки залежать якості і достовірність звітних показників, що характеризують майнове і фінансове становище суб'єкта економіки.

Проблема оцінки пов'язана з постійними змінами цін на виробничі запаси в умовах військового стану. Протягом одного звітного періоду ціни на матеріали можуть суттєво змінюватись. На великих підприємствах кількість, запасів як правило, значна, тому визначення послідовності їх використання у виробництві без певної методики є досить складним процесом.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» на практиці передбачено застосування методів оцінки оборотних активів, заснованих на різних прогнозах щодо руху вартості. Практичний інтерес становлять методи ФІФО, ЛІФО, середньозваженої собівартості та ідентифікованої собівартості конкретної партії активів.

Метод FIFO полягає у здійсненні випуску продукції компанії в порядку «перший вхід, перший вихід» щодо товарного складу. Іншими словами, одиниці товарів, які були на складі найдовше, будуть першими, хто буде проданий або проданий. Цей метод також відомий своєю аббревіатурою англійською мовою як FIFO (Перші входи, перші виходи).

Метод ЛІФО ґрунтується на тому, що «остання партія надходження – перша на витрату». Метод середньозваженої собівартості – оцінка провадиться за кожною одиницею запасів діленням сумарної вартості залишку таких активів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному періоді запасів на сумарну їх кількість. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасу полягає у тому, що оцінюються активи, які відпускаються, та послуги, що використовуються для спеціальних замовлень і проєктів, а також запаси, які не замінюють один одного за ідентифікованою собівартістю.

На вибір методу оцінки запасів при їх вибутті впливають різні фактори. Зовнішні фактори пов'язані з особливостями функціонування економіки країни, розвитку ринкових відносин, системи оподаткування тощо. До них належать такі:

- 1) наявність у підприємства пільг з податку на прибуток (ФІФО);
- 2) реалізація підприємством товарів з особливим статусом (ЛІФО) – на сьогодні в Україні використання цього методу заборонено;
- 3) застосування методів оцінки з умовах інфляції (ФІФО);
- 4) зниження ціни і попиту на продукцію, що виробляється (ФІФО);
- 5) незмінність попиту на продукцію при зміні цін (ЛІФО).

Окрім зовнішніх факторів мають вплив внутрішні фактори, що визначаються організаційними особливостями господарюючого суб'єкта, а також специфікою технології, що застосовується підприємством у виробництві.

Так, використання методу оцінки запасів за ідентифікованою собівартістю виправдане лише за умови використання підприємством виробничих запасів в особливому порядку, за якого є можливість прослідкувати, які одиниці запасів і за якою ціною були використані для виконання певного замовлення.

Метод середньозваженої собівартості застосовується у випадках використання підприємством періодичної системи обліку запасів, за якої даний метод є простим у застосуванні і досить дієвим для надання інформації в управлінських цілях, виключає можливість маніпуляції обліковими запасами. Метод також застосовується за наявності у господарюючого суб'єкта потреби в одержанні інформації щодо оцінки запасів в момент безпосереднього здійснення операцій, або якщо підприємство використовує взаємозамінні запаси, відсутня можливість ідентифікації одиниць запасів.

Застосування методу ФІФО визначається особливостями технологічного процесу на підприємстві: якщо виробничий процес пов'язаний з використанням виробничих запасів, що швидко псуються або втрачають свої властивості. У період постійного зростання цін метод ФІФО дає вищий рівень чистого прибутку. Підприємство збільшує ціни реалізації продукції в разі зростання поточних цін на матеріали, не враховуючи того, що матеріали могли бути придбані до моменту зростання цін. Відповідно у період зниження цін спостерігається зворотній процес. Тому головним недоліком методу ФІФО є те, що він збільшує вплив циклу економічного розвитку на показник доходу.

Особливої уваги заслуговує метод ЛІФО. На користь цього методу є важливий аргумент, оскільки для діяльності підприємства потрібна

певна норма запасів – витрачені запаси відразу ж мають бути поповнені. При збільшенні чи зменшенні цін метод ЛІФО передбачає, що собівартість реалізованої продукції відповідає витратам відповідно до рівня цін на момент продажу. В результаті метод ЛІФО показує менший чистий прибуток у період прояву інфляційних процесів, ніж будь-який інший метод. Так регулюють вплив циклу економічного розвитку (піднесення і спадів). Недоліком методу є те, що оскільки в балансі оборотні активи (запаси) оцінено і відображено за цінами перших закупівель, а ця оцінка часто не збігається з реальною вартістю запасів. Тому показники, пов'язані з оборотними активами, потрібно аналізувати з урахуванням вище зазначеного.

Але законодавством України (П(С)БО 9 «Запаси» та Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств») заборонено використовувати метод ЛІФО.

Зважаючи на масштабність військового стану та його вплив на діяльність промислових підприємств, необхідно враховувати позитивні і негативні наслідки використання конкретного методу оцінки виробничих запасів. Аналіз застосування різних методів оцінки запасів показує, що при кожному з них можна одержати різні суми відхилення первинної вартості виробничих запасів при їх надходженні від оцінки, за якою вони списуються на виробництво. Застосування різних методів оцінки матеріалів дає різне визначення собівартості витрачених на виробництво запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коршунов В.І. Організація бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах: Монографія. – Х., 1999 – 226с.
2. Сікора І. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 9. – С. 13–18
3. Суков Г.С. Вирішення проблем обліку запасів // Вісник ЖДТУ. Серія. Економічні науки. – 2005. – № 2. – С. 187–195